Llywodraeth Cynulliad Cymru
Welsh Assembly Government

www.cymru.gov.uk

Cod Gwisg Cymru Gyfan Y GIG

Rhyddid i Arwain, Rhyddid i Ofalu

GIG CYMRU NHS WALES

Her Iechyd Cymru Health Challenge Wales

Cyflwyniad

Datblygwyd Cod Gwisg Cymru Gyfan y GIG i gynnwys yr egwyddorion hyn: ennyn ymddiriedaeth, atal heintio, a rheoli a sicrhau diogelwch y gweithlu.

Cydnabyddir bod y cyhoedd yn disgwyl i bob gweithiwr gofal iechyd gyfleu delwedd broffesiynol. Er nad oes raid i'r holl staff wisgo iwnifform, mae'n ofynnol i bawb gyfleu delwedd broffesiynol, daclus.

Mae'n hollbwysig ennyn ymddiriedaeth y cyhoedd er mwyn cynnig gwasanaethau gofal iechyd o safon uchel. Mae tystiolaeth yn dangos bod nifer o faterion ynglŷn â gwisgo iwnifforms y GIG ac ymarweddiad staff y GIG yn peri pryder i'r cyhoedd.

Cafodd y sylfaen dystiolaeth ar gyfer Cod Gwisg Cymru Gyfan ei datblygu gan yr Adran Iechyd yn Lloegr. Cyhoeddwyd y Cod gyntaf yn 2007 a'i ddiweddaru yn 2010. Mae *"Uniforms and Workwear: an evidence-based document on the wearing and laundering of uniforms"* i'w gweld yn **http://www.dh.gov.uk/publications**.

Mae'n rhaid i iwnifforms a/neu ddillad gweithle'r GIG fodloni argymhellion allweddol ym maes Iechyd a Diogelwch trwy:

- Alluogi'r gweithiwr i gydymffurfio â phrotocolau atal a rheoli heintiau, yn enwedig o ran technegau golchi dwylo
- dangos i ba gorff y mae'r unigolyn yn perthyn
- cyfleu delwedd broffesiynol i ennyn ymddiriedaeth y cyhoedd
- bod yn gyfforddus a galluogi'r gweithiwr i symud yn hwylus
- bod yn ddigon gwydn fel y gellir eu golchi'n drwyadl
- talu sylw i ddiogelwch staff mewn sefyllfaoedd treisgar ac ymosodol

Mae'r cod gwisg yn nodi'r egwyddorion y mae'n rhaid i holl staff y GIG gydymffurfio â nhw ac mae'n tanlinellu disgwyliadau penodol ar gyfer yr holl staff sy'n ymwneud yn uniongyrchol â chyflenwi gwasanaethau clinigol. Mae'r cod gwisg yr un mor berthnasol i staff clinigol a staff eraill sy'n gweithiio yn GIG Cymru.

Egwyddorion a disgwyliadau

EGWYDDOR 1

Disgwylir i'r holl staff wisgo dillad smart, glân yn eu gweithle.

Disgwyliad:

Yr Holl Staff

- Rhaid i'r staff gadw at egwyddorion Cod Gwisg Cymru Gyfan y GIG ynghylch gwisgo, a golchi, sychu a smwddio iwnifforms / dillad gwaith
- Rhaid i'r staff wisgo'u hiwnifforms / dillad gwaith mewn ffordd a fydd yn ennyn ymddiriedaeth y cyhoedd
- Rhaid asesu anghenion arbennig staff sy'n feichiog a gofyn i'w hadrannau iechyd galwedigaethol am gyngor
- Rhaid asesu anghenion arbennig staff sy'n anabl a gofyn i'w hadrannau iechyd galwedigaethol am gyngor

© Hawlfraint y Goron 2010
WAG10-10214 ISBN: 978 0 7504 5701 9 F360

Staff Clinigol

- Rhaid gwisgo iwnifform/dillad gwaith glân ar gyfer pob shifft / diwrnod gwaith
- Rhaid bod iwnifform arall ar gael i staff clinigol newid iddo os caiff yr un sydd amdanynt ei halogi yn ystod eu shifft / diwrnod gwaith
- Os yw'r staff yn golchi eu gwisg eu hunain, rhaid cadw at gyfarwyddiadau ysgrifenedig sy'n adlewyrchu'r canllawiau arferion gorau cyfredol (Atodiad 2)

EGWYDDOR 2

Bydd yr holl staff yn cyfleu delwedd broffesiynol yn y gweithle.

Disgwyliadau:

Staff Clinigol

- Rhaid i staff wisgo'u gwallt yn daclus; rhaid i wallt hir/hyd canolig gael ei glymu i fyny oddi ar yr ysgwyddau
- Ni chaniateir i staff wisgo gemwaith ar wahân i fodrwy briodas blaen /kara/stydiau clustiau
- Ni chaniateir gwisgo oriawr ar y garddwrn o gwbl yn yr amgylchedd clinigol
- Dim ond un set o stydiau clustiau y caiff staff sydd â thyllau yn eu clustiau eu gwisgo
- Rhaid i staff sydd â thyllau newydd eu gorchuddio â phlaster 'Glas'
- Rhaid i staff sy'n gweithio yn y maes clinigol roi gwallt hir nôl yn ddiogel
- Rhaid i staff sydd â barf ei chadw wedi'i thrimio'n daclus
- Ni chaniateir i staff wisgo ewinedd ffals na farnis ewinedd
- Rhaid i staff gadw eu hewinedd yn lân ac yn fyr
- Rhaid i esgidiau staff gydymffurfio â'r gofynion iechyd a diogelwch perthnasol e.e. gwadnau meddal llai swnllyd, sodlau isel ar gyfer codi a chario a symud yn hawdd a blaenau wedi'u cau i warchod y traed

EGWYDDOR 3

Ni ddylai Staff Clinigol gymdeithasu y tu allan i'r gweithle na mynd i weithgareddau cymdeithasol yng ngwisg y GIG

Disgwyliadau:

Staff Clinigol

- Os oes cyfleusterau newid ar gael, rhaid i staff newid o'u hiwnifform ar ddiwedd shifft cyn gadael y gweithle
- Os **NAD** oes cyfleusterau newid ar gael, dylai'r staff sicrhau bod eu hiwnifform wedi'i gorchuddio cyn gadael eu gweithle
- Rhaid i staff beidio â gwisgo'u hiwnifform mewn mannau cyhoeddus e.e. siopau (os bydd angen i staff fynd i fannau cyhoeddus wrth gyflawni eu dyletswyddau, rhaid iddynt wneud pob ymdrech i orchuddio eu gwisg)
- Mae'n rhaid i staff sy'n cael gwisgo'u hiwnifform i fynd a dod o'r gwaith neu rai sy'n gweithio yn y gymuned orchuddio eu gwisg tra byddant yn teithio

EGWYDDOR 4

Rhaid i'r holl staff clinigol wisgo llewys byr neu lewys penelin yn y gweithle fel y gallant olchi eu dwylo yn effeithiol.

Disgwyliad:

Staff Clinigol

- Mae'n rhaid dilyn y trefniadau hylendid dwylo cywir cyn dod i gysylltiad â chleifion.

EGWYDDOR 5

Rhaid i bob aelod o'r staff wisgo bathodyn adnabod clir bob amser.

Disgwyliad:

Yr Holl Staff

- Rhaid i'r staff wisgo bathodyn adnabod (e.e. bathodyn enw a chod diogelwch arno) sy'n cynnwys eu teitl, eu henw a'u proffesiwn trwy'r amser tra byddant yn gweithio
- Rhaid i'r bathodyn adnabod fod i'w weld yn glir

EGWYDDOR 6

Os yw staff yn cael gwisgo'u dillad eu hunain i'r gwaith, ni ddylent wisgo dillad sy'n debygol o greu perygl.

Disgwyliad

Yr Holl Staff

- Dylai staff osgoi gwisgo dillad llac a allai beryglu eu hiechyd a'u diogelwch yn y gweithle.
- Dylai'r esgidiau fod yn gyfforddus ac yn ymarferol ar gyfer y gwaith a wneir.

Gweithredu a monitro

Bydd Cod Gwisg Cymru Gyfan y GIG yn cymryd lle unrhyw bolisi lleol er mwyn sicrhau cydraddoldeb a chysondeb rhwng yr holl sefydliadau gofal Iechyd. Caiff y sefydliadau eu monitro trwy gytundeb lleol ac ar lefel leol i sicrhau eu bod yn cydymffurfio.

Yn unol â Chanllawiau Llywodraeth y Cynulliad ar Bolisïau Cynhwysol caiff y ddogfen hon ei hadolygu ym mis Rhagfyr 2012.

Cyfeiriadau

YR ADRAN IECHYD (2010) Uniforms and Workwear: an evidence- based document on the wearing and laundering of uniforms

YR ADRAN IECHYD (2006) Safety First: a report for patients and healthcare managers Yr Adran Iechyd: Llundain

Y COMISIWN IECHYD A DIOGELWCH (2000) Securing Health Together Yr Awdurdod Gweithredol Iechyd a Diogelwch: Llundain

Llyfrfa Ei Mawrhydi (1974) Health and Safety at Work Act 1974 Llyfrfa Ei Mawrhydi: Llundain

Llyfrfa Ei Mawrhydi (1992) Manual Handling Operations Regulations Llyfrfa Ei Mawrhydi: Llundain

Llyfrfa Ei Mawrhydi (1999) Management of Health and Safety at Work Regulations Llyfrfa Ei Mawrhydi: Llundain

Llyfrfa Ei Mawrhydi (2002) Control of Substances Hazardous to Health Regulations Llyfrfa Ei Mawrhydi: Llundain

HMSO (2002) Personal Protective Equipment Regulations

Llyfrfa Ei Mawrhydi: Llundain

HMSO (2006) Health Act 2006 Code of Practice Llyfrfa Ei Mawrhydi: Llundain

JACOB, G (2007) Uniforms and Workwear. An evidence base for developing local policy Adran iechyd, Llundain

NHS Borders (2004) Dress Code/Uniforms Policy

COLEG BRENHINOL Y NYRSYS (2009) Guidance on uniforms and work wear.

COLEG BRENHINOL Y NYRSYS (2005) Wipe It Out. RCN Campaign on MRSA. Guidance on uniforms and clothing worn in the delivery of patient care Coleg Brenhinol y Nyrsys: Llundain

Atodiad 1

Gwybodaeth atodol

Arfer Da	Rheswm	Gwybodaeth ategol a/neu sylwadau ychwanegol
Gwisgo llewys byr neu dorchi'r llewys at y penelin cyn gwneud gwaith clinigol	Gall cyffs gael eu halogi'n ddrwg ac maent yn fwy tebygol o gyffwrdd â chleifion Gallant drosglwyddo heintiau Gall llewys hir neu gyffs eich atal rhag golchi'ch dwylo'n iawn a gallent roi cleifion mewn perygl	Mae'n bosib y caiff rhai mathau o staff sy'n gweithio y tu allan eu heithrio rhag gorfod gwneud hyn e.e. gweithwyr ambiwlans, parfeddygon ac eraill sy'n rhoi gofal brys
Gwisgo mewn ffordd sy'n debygol o ennyn ymddiriedaeth y cyhoedd	Gall pobl ddefnyddio ymddangosiad cyffredinol fel ffordd o fesur gallu a safon broffesiynol	
Os nad yw staff clinigol yn gorfod gwisgo iwnifform, ni ddylent wisgo dillad rhydd fel teis rhydd, na sgarffiau neu benwisgoedd yn hongian, na dillad tebyg.	Gall dillad fel hyn gyffwrdd â'r claf a'i amgylchedd yn ystod gwaith clinigol a gallent drosglwyddo heintiau.	Gallai dillad fel hyn beryglu staff. Dylid cynnal asesiad risg.
Os oes cyfleusterau newid ar gael, mae'n rhaid i staff clinigol sy'n gwisgo iwnifform newid eu dillad cyn gadael y gweithle Os yw staff yn cael gwisgo iwnifform glinigol i deithio yn ôl a blaen i'r gwaith, dylent ei gorchuddio wrth deithio	Nid oes tystiolaeth gyfredol bod gwisgo iwnifform i deithio yn trosglwyddo heintiau, ond gallai danseilio ymddiriedaeth cleifion yn y gweithwyr iechyd a gofal. Gallai'r staff fod yn agored i ymosodiadau os cânt eu gweld oddi ar y safle yn eu hiwnifform.	Nid yw hyn yn berthnasol i staff sy'n cael teithio fel rhan o'u gwaith e.e. staff cymunedol
Ni ddylai staff fynd i siopa nac i gymdeithasu na gweithgareddau tebyg yn gyhoeddus tra byddant yn eu hiwnifform	Nid oes tystiolaeth gyfredol bod teithio na siopa mewn iwnifform yn lledaenu heintiau ond gallai danseilio ymddiriedaeth cleifion mewn gweithwyr iechyd a gofal cymdeithasol	Ceir tystiolaeth yn y cyfryngau bod tuedd ymhlith y cyhoedd i gredu bod staff yn lledaenu heintiau wrth wisgo iwnifform mewn mannau cyhoeddus

Arfer Da	Rheswm	Gwybodaeth ategol a/neu sylwadau ychwanegol
Gwisgo rhywbeth fel y gellir eu hadnabod yn hawdd; iwnifform a/neu fathodyn enw neu fathodyn adnabod	Mae cleifion yn dymuno gwybod pwy sy'n gofalu amdanynt. Mae bathodynnau enw a iwnifforms yn eu helpu i wneud hyn	Mae gwybod pwy yw pwy yn bwysig er diogelwch cleifion a chleientiaid
Rhaid i staff newid cyn gynted ag sy'n ymarferol os gellir gweld bod eu dillad neu iwnifform wedi'u baeddu neu os byddant wedi'u halogi â gwaed neu hylifau'r corff	Os gellir gweld bod dillad wedi'u baeddu neu os byddant wedi'u halogi, gall fod perygl o ledaenu haint ac mae'n debygol o danseilio ymddiriedaeth cleifion	Rhaid i ymddiriedolaethau sicrhau bod trefniant lleol i wneud hyn
Dylai pob aelod o staff sydd â gwallt hir ei glymu'n ddiogel.	Fel rheol, mae'n well gan gleifion gael eu trin gan staff sydd â gwallt ac ymddangosiad taclus. Gallai gwallt hir heb ei glymu'n ôl gyffwrdd â'r claf a'i amgylchedd yn ystod gwaith clinigol a gallai drosglwyddo heintiau.	Dylid clymu gwallt hir yn ôl ac oddi ar y goler
Rhaid i staff gael digon o iwnifforms fel y gallant wisgo un lân ar gyfer pob shifft Rhaid rhoi cyfarwyddiadau ysgrifenedig i staff sy'n golchi eu hiwnifforms eu hunain. Rhaid i'r canllawiau adlewyrchu'r arferion gorau cyfredol	Dylid gwisgo iwnifform glân ar gyfer pob shifft Dylid rhoi digon o iwnifforms at gyfer y trefniadau golchi a argymhellir	Os rhoddir cyfarwyddiadau clir i staff ynghylch glanhau iwnifforms, bydd yr iwnifforms yn cael eu prosesu yn unol â'r argymhellion cyfredol (Atodiad 2) Os nad oes gan staff ddigon o iwnifforms, efallai y cânt eu temtio i beidio â'u golchi mor aml.

Arfer Da	Rheswm	Gwybodaeth ategol a/neu sylwadau ychwanegol
Ni chaiff staff wisgo gemwaith ar eu garddyrnau na'u dwylo wrth wneud gwaith clinigol	Rhaid i staff dynnu eu horiawr oddi ar eu garddwrn cyn gwneud gwaith clinigol ac er mwyn hybu hylendid dwylo Gall micro-organebau fyw o gwmpas gemwaith dwylo/garddyrnau a'i gwneud yn anodd cydymffurfio â threfniadau hylendid dwylo	Canolfannau Rheoli ac Atal Clefydau. Canllawiau ar gyfer Hylendid Dwylo mewn Lleoliadau Gofal Iechyd: Argymhellion y Pwyllgor Cynghori ar Arferion Rheoli Heintiau Gofal Iechyd a Thasglu Hylendid Dwylo ICPAC/SHEA/APIC/IDSA. MMWR 2002;51 (Rhif RR-16)
Dylai staff clinigol gadw eu hewinedd yn fyr ac yn lân Ni chaiff staff clinigol wisgo ewinedd ffug na farnis ewinedd	Gall ewinedd hir a/neu fudr edrych yn ddrwg ac mae ewinedd hir yn anos eu cadw'n lân Gall ewinedd hir a/neu fudr drosglwyddo heintiau.	Canolfannau Rheoli ac Atal Clefydau. Canllawiau ar gyfer Hylendid Dwylo mewn Lleoliadau Gofal Iechyd: Argymhellion y Pwyllgor Cynghori ar Arferion Rheoli Heintiau Gofal Iechyd a Thasglu Hylendid Dwylo ICPAC/SHEA/APIC/IDSA. MMWR 2002;51 (Rhif RR-16)
Dylai esgidiau sy'n cael eu gwisgo i wneud gwaith clinigol fod yn addas at y diben a dylent gydymffurfio â'r gofynion iechyd a diogelwch perthnasol	Mae esgidiau â'u blaen wedi cau yn eich gwarchod os collwch hylif neu rywbeth. Mae gwadnau meddal yn dawelach. Mae angen sodlau isel i gydymffurfio â'r polisïau codi a chario.	

Hydref 2010

Atodiad 2

Canllawiau i staff gofal iechyd sy'n golchi eu hiwnifforms / dillad gwaith gartref.

Mae'r sefydliad sy'n eu cyflogi yn darparu gwasanaeth golchi dillad ar gyfer staff sy'n gweithio mewn rhai sefyllfaoedd clinigol. Ar ôl cyflwyno iwnifform cenedlaethol y GIG a dechrau darparu cyfleusterau newid ar y safle ar gyfer yr holl staff gofal iechyd, y cam rhesymegol nesaf fydd cyflwyno gwasanaaethau golchi dillad fel na fydd angen i'r staff fynd â dillad sydd wedi'u defnyddio neu wedi'u halogi gyda nhw pan fyddant yn gadael y safle.

Hyd nes i'r gwasanaethau hyn gael eu cyflwyno ac mewn sefyllfaoedd lle nad yw'r cyflogwr yn eu darparu, mae'n ddoeth rhoi canllawiau i'r staff ar y ffordd orau i ofalu am eu dillad gartref.

Dylai'r canllawiau gynnwys y pwyntiau isod:

- Os oes cyfleusterau newid ar y safle eisoes, neu pan gânt eu darparu, dyla'r staff newid o'u hiwnifform ar y safle.
- Dylai'r iwnifforms gael eu cario mewn bag plastig clir neu fag sy'n toddi mewn dŵr ac sy'n addas i'w ddefnyddio mewn peiriant golchi domestig*
- Dylai iwnifforms gael eu golchi ar y tymheredd uchaf sy'n addas ar gyfer y defnydd. Dylai golchi am ddeng munud ar 60°C gael gwared o'r rhan fwyaf o ficro-organebau**
- Dylid sicrhau nad yw'r peiriant golchi'n cael ei orlwytho er mwyn i'r stwff glanhau a'r golchiad fod mor effeithlon ag y bo modd.
- Dylai staff olchi eu dwylo ar ôl llwytho'r peiriant.
- Mae'n well defnyddio stwff golchi biolegol
- Dylid sychu'r dillad mewn peiriant sychu ar y gwres uchaf a argymhellir gan y gwneuthurwr neu eu sychu'n dda yn yr awyr cyn eu smwddio ar y gwres uchaf a argymhellir gan y gwneuthurwr.

* *Erbyn hyn, mae bagiau plastig sydd â llinyn clymu a sêm sy'n toddi mewn dŵr ac sy'n addas i'w defnyddio mewn peiriannau golchi domestig, ac wedi'u labelu'n glir fel y gall staff eu defnyddio, a'r cyfarwyddiadau wedi'u hargraffu arnynt, ar gael trwy gontract Cyflenwadau Iechyd Cymru. Yn ddelfrydol, dylai'r rhain fod ar gael i gario pob iwnifform ond dylid ystyried eu defnyddio o leiaf os gellir gweld bod iwnifform wedi'i baeddu neu pan fydd achosion o glefyd penodol wedi'u cadarnhau. Trwy ddefnyddio bag fel hyn, ni fyddai angen i'r staff drafod yr iwnifform gartref. Mae'n ddiogel rhoi'r bag cyfan yn y peiriant golchi. Ni ddylai'r bagiau toddi a ddefnyddir gan olchfeydd ysbytai gael eu rhoi i staff hyd yn oed os ceir clwstwr o achosion. Nid ydynt yn addas i'w defnyddio mewn peiriannau domestig lle nad yw effeithlonrwydd y stwff glanhau na'r tymheredd mor uchel ag y ceir mewn peiriant masnachol.*

** *Dylai'r sefydliadau cyflogi dalu sylw i gyfarwyddiadau golchi'r gwneuthurwr yn ystod proses gaffael iwnifforms a brynir y tu allan i'r contract cenedlaethol.*